

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

УДК 633.15:631.15+339.37

СВІТОВИЙ ЛІДЕР З ВИРОБНИЦТВА ТА ЕКСПОРТУ КУКУРУДЗИ

Б. К. Супіханов, д.е.н., член-кореспондент, Національна академія аграрних наук України

У статті розглянуто виробництво кукурудзи в США, її експорт і географія торгівлі у порівнянні з відповідними показниками на рівні світу.

Постановка проблеми. При значному зростанні виробництва зерна у світі в цілому як основного джерела забезпечення людства продовольством все більшого значення набуває виробництво кукурудзи, яке при використанні в основному як корм для тварин, а за останні роки як джерело для виробництва етанолу, у багатьох країнах світу є складовою харчування людини.

Питанням виробництва зерна і кукурудзи зокрема присвячено монографії В.І. Бойка [1], Супіханова [2], П.Т. Саблука, В.І. Власова, О.Ю. Біленького [3], О.Ю. Біленького [4] та інших авторів при водночас чисельних статтях у журналах і наукових збірниках. Але питання виробництва зерна в умовах перманентної продовольчої кризи настільки важливо, що ми вирішили проаналізувати зміни виробництва та експорту світового

лідера з виробництва кукурудзи – США з використанням статистичної бази ФАО [5,6].

Метою статті є аналіз змін у виробництві та експорті кукурудзи США порівняно зі світом і вплив цієї країни на світовий ринок.

Виклад основного матеріалу. Сполучені Штати Америки з населенням понад 320 млн людей, або 4,5% до світового, мають розвинуте сільське господарство, в якому зайнято лише 2,5 млн осіб працездатного віку, або всього 0,19% до відповідної чисельності у світі.

Зазначимо, що починаючи з 2007 року щорічне виробництво зерна кукурудзи в США перевищує 300 млн тонн і за п'ятдесят років воно зросло майже в 3,5 рази при збільшенні у світі з 205 до 840 млн тонн, або більше, ніж у чотири рази (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво кукурудзи в США і світі

Регіон	1961 р.	1970 р.	1980 р.	1990 р.	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2010 р. до 1961 р., %
Виробництво, млн т								
США	91,4	105,5	168,6	201,5	251,8	282,3	316,2	345,9
Світ	205,0	265,8	396,6	483,4	592,5	713,6	840,3	409,8
До світу, %	44,57	30,68	42,52	41,69	42,51	39,55	37,62	-6,95
Збиральні площі, тис. га								
США	23323,0	23211,6	29525,9	27094,8	29315,7	30399,0	32960,4	141,3
Світ	105559,7	113076,2	125775,7	131321,0	137004,8	147465,3	161765,4	153,2
До світу, %	22,09	20,53	23,48	20,63	21,40	20,61	20,38	-1,72
Урожайність, ц/га								
США	39,2	45,4	57,1	74,4	85,9	92,9	95,9	244,8
Світ	19,4	23,5	31,5	36,8	43,2	48,4	51,9	267,4
До світу, %	201,74	193,28	181,13	202,08	198,66	191,87	184,66	-17,08

Отже, наведене свідчить щодо приділення все більшої й більшої уваги до вирощування кукурудзи як у США, так і у світі при зростанні і площ цієї культури, і її врожайності. При цьому середньосвітова врожайність зростала трохи більшими темпами, ніж у США: 3,4% у середньому за рік проти 2,9% по США при водночас також деякому перевищенні темпів збільшення площ: 1,08% проти 0,84% у США.

В цілому у світі площі кукурудзи збільшилися на 56,2 млн га, з яких 9,6 млн га, або 17,1%, становило зростання площ у США. Слід зазначити, що протягом всього аналізованого періоду питома вага площ кукурудзи в США мала стабільну питому вагу до світових площ – більше 1/5.

Займаючи на світовому рівні провідну позицію в обсягах виробництва кукурудзи, США є та-

кож і лідером за обсягами експорту цієї культури (табл. 2). Як бачимо, США кожен рік нарощували обсяги експорту кукурудзи при максимальній величині в 3,1 млн тонн у 1980 році, або 78,04% власного виробництва.

Наскільки важливим є експорт кукурудзи для США, чітко показано на рисунку 1 щодо структури експорту зернових США, де експорт кукурудзи займає питому вагу понад половини загального експорту зернових. Але за останні роки у зв'язку зі зростанням цін на нафту і загрозою перекриття Іраном основного джерела її імпорту із зони Перської затоки США почали розвивати переробку кукурудзи на етанол. Згідно балансу ФАО у 2008 році США використали на корми 132,2 і на переробку – 116,6 млн тонн кукурудзи, а в 2009 році – відповідно 132 і 138,3 млн тонн [7].

Експорт кукурудзи в США і світі

Регіон	1961 р.	1970 р.	1980 р.	1990 р.	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2010 р. до 1961 р., %
Фізичний експорт, тис. т								
США	7452,5	14408,7	63152,3	52172,3	47970,8	45369,2	50906,3	683,1
До власного виробництва, %	8,15	13,66	37,44	25,88	19,05	16,07	16,1	+7,95
Світ	13998,6	29675,8	80303,3	72038,8	82354,2	90418,9	107864,9	770,5
До світу, %	53,24	48,55	78,04	72,42	58,25	50,18	47,19	-6,05
Експорт у грошовому виразі, млн дол.								
США	364,3	824,4	8571,0	6205,8	4682,6	5038,5	10110,5	у 27,7 раза
Світ	718,3	1760,6	12008,4	9800,5	8781,4	11203,0	22740,9	у 31,7 раза
До світу, %	50,71	46,82	71,38	63,32	53,32	44,98	44,46	-6,25
Ціна експорту, дол./т								
США	48,9	57,2	135,7	118,9	97,6	111,1	198,6	406,1
Світ	51,3	59,3	149,5	136,0	106,6	123,9	210,8	159,5
До світу, ±	-2,4	-2,1	-13,8	-17,1	-9,0	-12,8	-12,2	

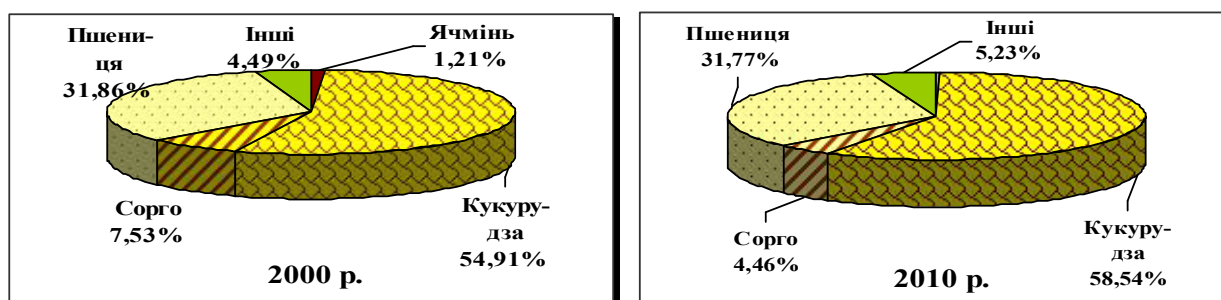

Рис. 1. Структура експорту зернових США

У серпні 2005 року в США прийняли Закон „Energy Police Act of 2005”, яким передбачено щорічно виробляти 30 млн тон етанолу із зернових і 3,8 млн тонн із стебел кукурудзи, рисової соломи, відходів переробки лісових матеріалів тощо [8]. При цьому слід зазначити, що в США компанією „С” створено новий сорт ГМО-кукурудзи „Неоген” спеціально для переробки її на етанол [9].

Що стосується оцінки експорту у грошовому виразі, то якщо експорт США зріс за аналізований період з 364,3 млн до 10,1 млрд дол., або в 27,7 раза, то у світі в 31,7 раза – з 718,3 млн до 22,7 млрд дол. США. При цьому, понад 2/5, а у 1980 році понад 2/3 загальної вартості експортної кукурудзи у світі припадало саме на США.

Слід зазначити, що при загальносвітовій тенденції зростання ціни експортної кукурудзи з 51,3 дол. /т у 1961 році до 210,8 дол./т у 2010 році при її синусоїдальному коливанні з підвищенням до кінця ХХ ст., деяким падінням на початку ХХІ

ст. і стрімким зростанням у наступні роки, ціна американської кукурудзи постійно була дещо нижчою за середньосвітову.

Цікаво те, що якщо у попередні роки різниця між фермерською ціною 1 тонни кукурудзи і ціною експорту коливалася від 6,1 дол. (2006 р.) до 96,7 дол. (2008 р.) при навіть при навіть перевищенні фермерської ціни на 2,9 дол. ціни експортної кукурудзи у 1995 році.

За останні 10 років США імпортує кукурудзу у незначних обсягах порівняно з експортом – від 204,5 (2006 р.) до 539,6 тис. тонн (2008 р.), основу яких складає насіннева кукурудза. При цьому середня ціна імпорту також зросла від 307,5 дол./т у 1980 році до 1114,8 дол./тонна у 2009 році.

Цікавою є географія експорту кукурудзи, яка охоплює за останні п'ять років від 108 (2009 р.) до 124 (2008 р.) країн при нерівномірному розподілі по регіонах світу (табл. 3).

Таблиця 3

Географія експорту кукурудзи США

Роки	Загальна кількість країн	У тому числі:									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	інші
2006	123	2	33	17	4	17	2	10	5	23	10
2007	121	2	33	12	4	19	3	11	5	23	9
2008	124	2	34	13	5	19	4	9	4	23	9
2009	108	2	31	13	3	15	3	8	3	21	6
2010	115	2	31	13	6	15	4	9	4	22	9

Примітки: 1. Північна Америка; 2. Латинська Америка; 3. Африка на південь від Сахари; 4. СНД (до 1990 р. СРСР); 5. Арабські країни з включенням по деяких роках Кіпру, Туреччини, Ірану та Іраку; 6. Східна Азія; 7. Південна Азія; 8. Океанія (разом з Австралією); 9. ЄС.

Отже, найбільші торговельні зв'язки США у сфері торгівлі кукурудзою з країнами Південної Америки, ЄС та країнами Близького Сходу і Північної Африки, переважна кількість яких – арабські країни.

Слід зазначити високу стабільність торговельних зв'язків США. Так, постійними імпортерами американської кукурудзи є Японія, Мексика, Північна Корея, Китай, Єгипет, Канада, більшість

острівних держав Карибського басейну та Ізраїль. Після утворення нових Незалежних Держав (СНД) частина з них почали виходити на американський ринок кукурудзи, зокрема, Росія, Казахстан та Україна.

Оцінка обсягів імпорту кукурудзи із США головними країнами-імпортерами наведена в таблиці 4.

Таблиця 4

Головні імпортери американської кукурудзи

Показник	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Країна	Японія	Японія	Японія	Японія	Японія
Обсяги імпорту, тис. т	16883,3	16627,6	16460,2	16294,3	16192,6
Країна	Мексика	Мексика	Мексика	Мексика	Мексика
Обсяги імпорту, тис. т	7609,9	7954,7	9146,0	7260,6	7849,0
Країна	Південна Корея	Південна Корея	Південна Корея	Південна Корея	Південна Корея
Обсяги імпорту, тис. т	8669,6	8579,0	9021,0	7334,3	8541,0
Країна	Китай	Китай	Китай	Китай	Китай
Обсяги імпорту, тис. т	5143,1	4529,5	4230,6	4676,0	6213,1
Країна	Єгипет	Єгипет	Єгипет	Єгипет	Єгипет
Обсяги імпорту, тис. т	3769,4	5263,1	3979,9	5416,3	6170,5
Разом, тис. тонн	42075,3	42953,9	42837,7	40981,5	44966,2
До загального експорту, %	72,7	75,3	79,4	85,7	88,3

Як бачимо, п'ять головних імпортерів американської кукурудзи разом стабільно протягом 2006–2010 рр. завезли понад 40 млн тонн кукурудзи, або від 72,7 (2006 р.) до 88,3 % (2010 рр.) загального експорту США цієї культури. При цьому, найбільшим імпортером є Японія, яка щорічно імпортує понад 16 млн тонн кукурудзи.

Висновки. Збільшуючи площі кукурудзи при водночас зростанні її врожайності США, не дивлячись на виділення значних її обсягів для пере-

робки на етанол, практично не зменшують обсяги експорту кукурудзи. Нині наступає нова хвиля підвищення цін на кукурудзу, хоча США, як і всі попередні роки, експортує її за ціною, дещо нижчою за середньосвітову при стабільності торговельних зв'язків з основними п'ятьма країнами, які імпортують із США понад 2/3 загального постачання американської кукурудзи на світовий ринок.

Список використаної літератури:

1. Бойко В.І. Зерно і ринок : Монографія /Бойко В.І. – К. : ННЦ ІАЕ, 2001. – 312 с.
2. Супіханов Б.К. Розвиток ринків аграрної продукції : Монографія. – 2-е вид допов. і переробл. /Супіханов Б.К. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 530 с.
3. Саблук П.Т. Регіональна інтеграція /П.Т. Саблук, В.І. Власов, О.Ю. Біленький. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 366 с.
4. Біленький О.Ю. Аграрне виробництво в умовах глобалізації : монографія /Біленький О.Ю. – К. :ННЦ ІАЕ. – 2012. – 478 с.
5. www.fao.org/production
6. www.fao.org/trade
7. www.fao.org/food/balance.sheets
8. Energy Policy Act of 2005 (Public Law 109-58)
9. http://agrokuban.ru/index2.php?option=com_content&task=view&id=11405&pop=1&page=0&Itemid=29

The production of maize in the USA, its export and geography of its in comparison with the proper indexes at the level of world have been done.

Рецензент: д.е.н., професор Чупис А.В.
Дата надходження до редакції: 16.03.2012 р.